

«Διά χειρός Τέτοπ η εξ Υδρας...»

Οι αιογραφίες που φιλοτέχνησε ως ναύτης, το 1948, σε εκκλποία του Κέντρου Εκπαίδευσης Παλάσκας

Του ΣΑΚΗ ΙΩΑΝΝΙΔΗ

«Διά χειρός Τέτοπ η εξ Υδρας της περιφήμου νήσου, μηδέ χρύσειον, μηδέ αργύριον λαβόντος διά την ιστόρησιν». Με αυτές τις λέξεις ολοκληρώνεται η επιγραφή στο αριστερό άκρο της αψίδας στην εκκλποία του Αγίου Δημητρίου που βρίσκεται στο Κέντρο Εκπαίδευσης Παλάσκας του Πολεμικού Ναυτικού στον Σκαρμαγκά, αποκαλύπτοντας μια διαφορετική πτυχή του αείμνηστου ζωγράφου. Έναν χρόνο μετά τον θάνατο του Παναγιώτη Τέτοπ, η «Κ» παρουσιάζει ένα άγνωστο στο ευρύ κοινό μνημειακό έργο που φιλοτέχνησε ο σπουδαίος ζωγράφος κατά τη στρατιωτική του θητεία το 1948 πολύ πριν από την καλλιτεχνική του καθιέρωση.

Όπως μας εξηγεί ο αιογράφος και βυζαντινός αρχαιολόγος Γεώργιος Τσαντίλας, ο ζωγράφος ιστόρησε την κόγχη απεικονίζοντας στην αψίδα την Πλατυτέρα Ενθρονη Βρεφοκρατούσα, συνοδευόμενη από δύο αγγέλους, στη μεσαία ζώνη την κοινωνία των αποστολών και στην κατώτερη ζώνη τους τέσσερις ιεράρχες. Στην καμάρα του

«Με αυτό το έργο ανακαλύπτουμε μιαν άλλη πλευρά του, που πιστεύω είναι η πηγή της τέχνης του. Κατέχει τη βυζαντινή αιογραφία και κάνει το άλμα στην ελεύθερη ζωγραφική».

Η Αργοναυτική Εκστρατεία, η πολιορκία της Τροίας και η Ναυμαχία της Σαλαμίνας του Χρήστου Καρρά.

ιερού εικονίζεται η Ανάληψη του Χριστού, ενώ στα πλάγια μέρη αναπαριστάνται οι παραβολές της Ιαούς του Τυφλού και της Σαμαρείτιδος. Στο τόξο της καμάρας εικονίζονται σε μετάλλια ημίτομοι οι προφήτες—οι οποίοι εικονίζονται ξανά ολόσωμοι στη στεφάνη του τρούλου— και οι ευαγγελιστές στα σφαιρικά τρίγωνα του τρούλου.

«Ακολουθεί πιστά την κρητική ζωγραφική, είναι πολύ αυστηρός και απολύτως γραμμικός, ακολουθώντας τα νάματα του Κόντογλου. Δεν υπάρχει αυτό που αποκαλούμε εικαστική ελευθερία. Ακόμη και τα φωτισματά που κάνει πάνω στα ρούχα είναι απολύτως γραμμικά. Με αυτό το έργο ανακαλύπτουμε μιαν άλλη πλευρά του που πιστεύω είναι η πηγή της τέχνης του. Κατέχει τη βυζαντινή αιογραφία και κάνει το άλμα στην ελεύθερη ζωγραφική», τονίζει ο κ. Τσαντίλας, ο οποίος γνώριζε τον Π. Τέτοπ και το αιογραφικό του έργο. Ο κ. Τσαντίλας ανέλαβε μαζί με τους συνεργάτες του (Χ. Σκάνταλο, Α. Τσαντίλα, Κ. Τσαντίλα) τη συντήρηση των αιογραφιών του ναού, χωρίς, όπως επισημαίνει, να παρέμβει στο έργο του Τέτοπ, το οποίο ωστόσο χρήζει συντήρησης. «Διά χειρός Π. Τέτοπ» έγιναν οι περισσότερες εικόνες του τέμπλου, ενώ

Το σκούρο πένθιμο χρώμα του φόντου χαρακτηρίζει την Κρητική Σχολή, που ακολούθησε ο Τέτοπ, σύμφωνα με τον αιογράφο Γ. Τσαντίλα. Τις αιογραφίες συμπλήρωσαν άλλοι καλλιτέχνες, ενώ η αποκατάσταση του ναού έγινε με πρωτοβουλία του ναυάρχου (Π.Ν.) Αλέξανδρου Διακόπουλου.

στον ίδιο αποδίδεται και ο εντυπωσιακός Παντοκράτορας του τρούλου. Το μόνο άλλο αιογραφικό έργο που ήταν γνωστό ότι φιλοτέχνησε ο Τέτοπ ήταν ορισμένες φορητές εικόνες και τοιχογραφίες του ορθόδοξου ναού του Αγίου Νικολάου της Ολλανδίας. Σε επικοινωνία της «Κ», ο πρεσβύτερος του ναού στο Ρότερνταμ, πατέρας Ιωάννης Ψωμάς διευκρίνισε ότι ο Παναγιώτης Τέτοπς φιλοτέχνησε εκείνα τα έργα στα τέλη του 1950, όσο σπούδαζε στο Παρίσι και έπειτα

από υπόδειξη του Μουσείου Μπενάκη στους κληρικούς του ναού.

Ο ναός του Αγίου Δημητρίου κατασκευάστηκε την περίοδο 1945-47 και κάθε χρόνο τελείται εκεί το μνημόσυνο των πεσόντων του Πολεμικού Ναυτικού. Ωστόσο, ο χρόνος και η υγρασία είχαν προκαλέσει εκτεταμένες φθορές εξωτερικά και εσωτερικά στις τοιχογραφίες του ναού. Με πρωτοβουλία του αντιναυάρχου (Π.Ν.) και διοικητή Ναυτικής Εκπαίδευσης και της Σχολής Ναυτικών

Δοκιμών Αλέξανδρου Διακόπουλου οι μεγάλες ζημιές αποκαταστάθηκαν και αναδείχθηκε το έργο του σπουδαίου Έλληνα καλλιτέχνη αλλά και σειρά έργων αναγνωρισμένων καλλιτεχνών τα οποία φιλοτέχνησαν κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής τους θητείας στον Πειραιά. «Το Ναυτικό λειτουργεί με τις αρχές, τις αξίες και τις παραδόσεις του και έτσι πρέπει να αντιληφθούμε τα έργα που έχουμε εδώ. Η ΣΝΔ είναι η «κιβωτός» των παραδόσεων του

Ναυτικού και βλέπουμε ότι σε αυτές τις παραδόσεις υπάρχει και μια πολιτιστική παρακαταθήκη. Ακόμη και αν τα έργα αυτά έγιναν στο πλαίσιο της στρατιωτικής υπηρεσίας των καλλιτεχνών είναι κομμάτι της δημιουργικής τους εξέλιξης», σημειώνει ο κ. Διακόπουλος, τονίζοντας παράλληλα ότι το Ναυτικό με την εκπαίδευση και τη μόρφωση των ανθρώπων του μπορεί να «μιλήσει» τη γλώσσα που χρειάζεται ανάλογα με τον «καιρό» στις ελληνικές θάλασσες.

Η θεματική των έργων δεν θα μπορούσε να απομακρυνθεί από το ναυτικό περιεχόμενο και μαρτυρείται με τις ναυμαχίες που ζωγράρισαν καλλιτέχνες όπως οι Κώστας Τσόκλης και Χρήστος Καρράς, ο Τάσος Σύντελης και ο Μίλτος Παντελιάς, που αποτύπωσε μεταξύ άλλων σκηνές από τη ναυτική καθημερινότητα της σχολής. «Τα θέματα ήταν αναθήσεις, αλλά ζωγράφιζα με το προσωπικό μου ύφος. Τότε ήμουν 25 ετών, επηρεασμένος από τις σπουδές μου στη Γαλλία και ήθελα στους πίνακες να βγαίνει ένα εσωτερικό φως, ένα μελαγχολικό συναίσθημα», σημειώνει ο κ. Παντελιάς, ο οποίος «συναντήθηκε» με εκείνα τα έργα

Εσωτερική άποψη του Βασσάνειου Μεγάρου με το μονό κωπηλατικό σκιφ στο μέσον από τα αθλήματα της σχολής.

μετά 30 χρόνια για τη συντήρησή τους.

Αν και υπηρέτησε στο Ναυτικό, ούτε ο αναπληρωτής καθηγητής Ιστορίας της Τέχνης στο ΕΚΠΑ Μάνος Στεφανίδης γνώριζε για την ύπαρξη των έργων παρά μόνον όταν επισκέφθηκε τα στρατόπεδα ύστερα από πρόσκληση του κ. Διακόπουλου. Όπως λέει στην «Κ», εκτός από τα εικαστικά έργα των σύγχρονων καλλιτεχνών, εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν το Βασσάνειο Μέγαρο, που στεγάζει τη Σχολή και είναι σχεδιασμένο στα πρότυπα του Τσίλλερ, ο ανδριάντας του Πανταζή Βασσάνη από τον γλύπτη Γεώργιο Μπρονάνο, η προτομή του πεσόντα ναυτικού δοκιμίου Ιωάννη Παστρικάκη, οι θαλασσογραφίες του Βασίλη Χατζή και άλλα έργα λιγότερο γνωστών καλλιτεχνών, που όμως «κτίζουν» μια πολιτιστική παρακαταθήκη. Για τα έργα του Παναγιώτη Τέτοπ στον Σκαρμαγκά ο κ. Στεφανίδης σημειώνει ότι χρειάζεται περαιτέρω μελέτη για να αποτιμηθεί η αξία τους. «Ο Τέτοπς έφτιαξε εκείνα τα έργα στην τελική φάση του ελληνικού Εμφυλίου. Ευτυχώς η τέχνη του τον προστάτηψε από τη φρίκη του τόπου», τονίζει.

• Περισσότερες φωτογραφίες και βίντεο στο www.kathimerini.gr.